

Félags- og húsnaðismálaráðuneytið
Síðumúli 24
108 Reykjavík

Reykjavík, 20. ágúst 2025
Tilvísun: 2025071663/RRS

Efni: Umsögn Persónuverndar um áform um breytingar á lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk nr. 88/2011

Persónuvernd vísar til áforma félags- og húsnaðismálaráðuneytisins frá 11. júlí 2025 um breytingar á lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk nr. 88/2011 (mál nr. S-124/2025 í samráðsgátt stjórnvalda).

Með áformunum eru lagðar til ýmsar breytingar á lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk, nr. 88/2011, þ. á m. er varðar heiti laganna, hlutverk réttindavaktar ráðuneytisins, verkefni og hlutverk réttindagæslumanna fatlaðs fólks og sýslumanna, aðgang fatlaðra að fjármálum sínum og beitingu nauðungar gagnvart börnum. Auk framangreinds hefur ráðuneytið áform um breytingar til að auka skilvirkni málsmeðferðar og ákvarðanatöku sem og einfalda ferla og stytta biðtíma eftir ákvarðanatöku.

Á grundvelli framangreindra áforma er fyrirhugað að smíða frumvarp til breytinga á lögum um réttindagæslu fyrir fatlað fólk, nr. 88/2011.

Persónuvernd hefur ekki athugasemdir við einstök atriði áformanna, en vekur sérstaka athygli á að persónuupplýsingar barna njóta sérstakrar verndar samkvæmt lögum nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga, sbr. reglugerð (ESB) 2016/679, þar sem þau kunna að vera síður meðvituð um áhættu, afleiðingar og réttindi sín í tengslum við vinnslu persónuupplýsinga. Sambærileg sjónarmið geta gilt um aðra viðkvæma hópa. Persónuvernd áréttar jafnframt mikilvægi þess að allir einstaklingar, fatlaðir og ófatlaðir, njóti sömu mannréttinda, þ. á m. friðhelgi einkalífs síns og persónuverndar.

Þá telur Persónuvernd mikilvægt að við lagasetninguna verði öllum einstaklingum tryggður aðgangur að persónuupplýsingum sínum með öruggu aðgengi að rafrænni auðkenningu (rafrænum skilríkjum), en slík auðkenning er til að mynda nauðsynleg til að nálgast gögn sem birt eru af hálfu stjórnvalda í stafrænu pósthólfi á Ísland.is, auk upplýsinga um eigin fjármál hjá bönkum og öðrum, sbr. 2. mgr. 17. gr. laga nr. 90/2018 um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga og 15. gr. reglugerðar (ESB) 2016/679. Persónuvernd áréttar mikilvægi þess að staða fatlaðra einstaklinga hvað þetta varðar verði tryggð með fullnægjandi hætti við lagasetninguna.

Benda má á að samskonar vandi hefur komið upp í öðrum löndum, en nefna má að Félags- og hagsmunasamtök þroskahamlaðra í Noregi (Norsk forbund for Utviklingshemmede, NFU) kærðu norska ríkið, í nóvember 2024, fyrir að útiloka marga með þroskahömlun frá stafrænum opinberum þjónustum vegna skorts á aðgengi að rafrænni auðkenningu á hæsta öryggisstigi¹. Jafnréttisnefnd

¹ <https://www.sivilombudet.no/uttalelser/diskrimineringsnemndas-uttalelse-i-sak-om-tilgangen-til-digitale-offentlige-tjenester/>

(Diskrimineringsnemnda) taldi ekki um mismunun vera að ræða en Umboðsmaður (Sivilombudet) fann verulega annmarka á rannsókn og rökstuðningi málsins og mæltist til þess að NFU færi fram á endurupptöku þess. NFU hefur óskað eftir endurupptöku málsins og bíður það afgreiðslu hjá jafnréttisnefndinni.

Að lokum áréttar Persónuvernd mikilvægi þess að hvers kyns vinnsla persónuupplýsinga, sem fram fer samkvæmt þeim áformum sem í undirbúningi eru, verði í fullu samræmi við kröfur laga nr. 90/2018, sbr. reglugerð (ESB) 2016/679, meðal annars hvað varðar heimild til vinnslu, meginreglur og öryggi persónuupplýsinga.

Ekki eru að öðru leyti gerðar athugasemdir við efni frumvarpsins. Persónuvernd áskilur sér rétt til að koma á framfæri frekari athugasemdum þegar frumvarpið liggur fyrir. Verði frekari umsagnar óskað um einstök atriði verður hún fúslega veitt.

F.h. Persónuverndar,

Helga Sigríður Þórhallsdóttir

Rebekka Rán Samper